

До питання про лінгвістичну експертизу креолізованих текстів

Наталія Піддубна

докторка філологічних наук, головна наукова співробітниця, лабораторія мистецтвознавчих, лінгвістичних та психологічних досліджень, ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Мін'юсту України, м. Харків, Україна, ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0331-0496>, e-mail: piddubnan71@gmail.com

Віталій Переяслов

кандидат філологічних наук, провідний науковий співробітник, лабораторія мистецтвознавчих, лінгвістичних та психологічних досліджень, ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Мін'юсту України, м. Харків, Україна, ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3262-1210>, e-mail: vitalypereyaslov@ukr.net

Оксана Русанова

наукова співробітниця, лабораторія мистецтвознавчих, лінгвістичних та психологічних досліджень, ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Мін'юсту України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-0342-9223>, e-mail: ksusharusanova73@gmail.com

Експліковано ключові ознаки та функції креолізованих текстових утворень як об'єктів лінгвістичного семантико-текстуального дослідження у справах, пов'язаних із підозрою в колабораційній діяльності.

Ключові слова: текст; креолізований текст; лінгвістична експертиза; виправдовування збройної агресії.

On Forensic Linguistic Examination of Creolized Texts

Nataliia Piddubna, Vitalii Pereiaslov, Oksana Rusanova

The paper explicates the key features and functions of creolized textual formations as objects of forensic linguistic semantic and textual examination in cases involving suspected collaboration.

Keywords: text; creolized text; forensic linguistic examination; armed aggression justification.

Як відомо, текст є основним засобом передачі інформації та знань у людському суспільстві, однак текст не завжди складається тільки зі слів — нині існують тексти, які поєднують різні знакові системи: вербальні та

невербальні. Такі тексти називають креолізованими, оскільки вони є результатом креолізації — процесу змішування та інтеграції різних кодів у єдине ціле. Відповідно до мовознавчих джерел, креолізований текст — це текст, макроструктура якого охоплює й містить два негомогенні компоненти: вербальний (мовний / мовленнєвий) і невербальний (належить до інших знакових систем — зорові, дотикові тощо елементи, кінесика загалом) [1]. Креолізовані тексти належать до параграфемних засобів, у яких значна частина графічних елементів є іконічною.

Сьогодні креолізовані тексти набули широкого розповсюдження в різних сферах діяльності, зокрема ЗМІ, інтернет-комунікації.

Специфічними ознаками креолізованого тексту є:

- багаторівнева структура, що складається із двох або більше підструктур (вербальної та невербальної), кожна з яких має свої правила організації та зв'язності та складається з різних типів знаків: фото, рисунків, діаграм, стрілок, покажчиків, слів, цифр тощо;
- високий комунікативний потенціал, оскільки внаслідок поєднання двох елементів може передавати більше інформації за менший час;
- велика кількість функцій залежно від комунікативної мети адресанта: інформативна, пізнавальна, переконувальна тощо. У зв'язку зі специфічними ха-

рактеристиками та функціями креолізованих текстів вони потребують комплексного багатогранного лінгвістичного дослідження.

У лінгвістичній експертизі креолізованого тексту, з огляду на зазначені особливості цього об'єкта, доцільно застосовувати системно-структурний підхід, який містить зазначення та опис вербального та невербального рівнів тексту, аналіз лексичних, граматичних, синтаксичних, стилістичних засобів, що застосовуються у вербальному компоненті, установлення взаємозв'язку між невербальним і вербальним компонентами та їхньої ролі у створенні змісту креолізованого тексту.

Наведемо приклад із практики лінгвістичного семантико-текстуального дослідження креолізованого текстового утворення щодо встановлення наявності / відсутності інформації про схвалення та виправдовування російської агресії проти України (рис.).

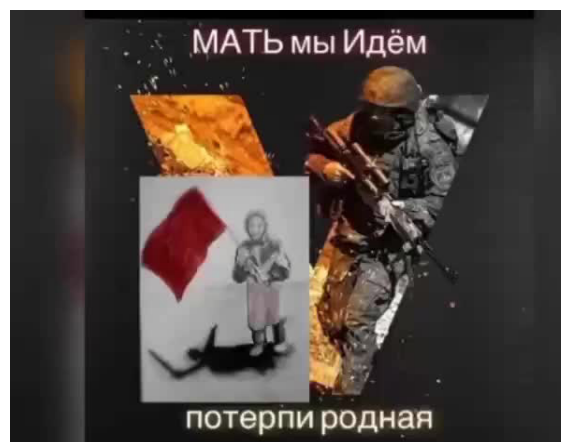

Рис.

Досліджувана публікація є текстом із повною креолізацією (вербальна частина невіддільна від зображен-

ня), у якому візуальний компонент складається із двох частин: 1) силуету монумента «Батьківщина-мати кличе!», який є композиційним центром пам'ятника-ансамблю «Героям Сталінградської битви» на Мамаєвому кургані у Волгограді й утілює образ Батьківщини-матері, яка закликає своїх синів на битву з ворогом, і зображення бабусі із червоним прапором, яка в російській пропаганді є символом протистояння фашизму та підтримки російського вторгнення в Україну; 2) фотографії військового на тлі латинської графеми «V», яка разом із графемою «Z» є символом російського вторгнення в Україну.

Аналізований креолізований текст є зображувальноцентричним, оскільки ілюстрації відіграють провідну роль у донесенні до реципієнта інформації, а вербальна частина їх конкретизує. Коментар щодо ілюстрацій виконує когерентну функцію (пов'язує зображення й текст). Між означеними зображеннями відбувається кореляція на семіотичному рівні: проводиться паралель між Другою світовою війною та сучасними подіями, через яку підкреслюється думка про те, що російські солдати ведуть боротьбу з нацизмом: німецьким у Другій світовій війні й українським нині.

Вербальний компонент містить фразу «Мать мы Идём потерпи родная». Уживання іменника *мать*, із одного боку, нібито інтимізує звертання до адресата, оскільки апелює до важливих для кожної людини почуттів пошани й любові до рідних, а з іншого боку, спонукає реципієнта до сприй-

няття вислову, зображеного на тлі монумента, як звертання до всієї країни.

Лексема «потерпи» має сему «переносити страждання, біль тощо», відтак, фраза набуває такого значення: сучасні російські солдати йдуть звільняти Батьківщину — малу, утіленням якої є зображення старенької жінки, і велику, утіленням якої є монумент Батьківщини-матері — від страждань, як це робили їх діди під час Другої світової війни.

Вербальна частина публікації співвідноситься з невербальною й підтверджує головну ідею, закладену у невербальній частині, — Росія веде боротьбу за визволення України від фашизму.

На підставі семантичного аналізу, з урахуванням значення поняття «виправдовування» (від «виправдовувати» — визнаючи кого-небудь невинним, правим, доводити це), установлено, що у наведеній публікації міститься інформація щодо виправдовування збройної агресії РФ проти України, яка виражається у представленні російської агресії як боротьби з фашизмом в Україні.

Отже, креолізований текст є багатогранним об'єктом лінгвістичної експертизи, оскільки відрізняється складною структурою, різноманітними функціями, тому подальше дослідження дасть змогу розширити межі лінгвістичного знання та розуміння мови як комунікативного засобу.

Перелік джерел посилання

1. Загнітко А. Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця, 2020. 920 с.